

Obi. 3. Officium iuridicum potest vi extorqueri. *Atqui* moralitas actionum extorqueri non potest. *Ergo* officium iuridicum non est morale.

Resp. 1. Syllogismus non concludit, quia adsunt quattuor termini. Conclusio deberet esse: *Ergo* officium iuridicum non pertinet ad moralitatem actionum, quod certe verissimum est, si moralitas sensu proprio (n. 55) sumitur, sed valet de omni omnino officio et nihil probat contra thesin nostram. Si autem in minore syllogismi moralitas sumitur pro officio morali:

Resp. 2. Conc. mai. Dist. min.: Officium morale, quod non est iuridicum, extorqueri non potest, *conc.*, quod est iuridicum, *subdist.*: i. e. non potest extorqueri libertas actionis et recta intentio, *conc.*, non potest externa impletio extorqueri, *nego.* Si adversarii dicunt officia moralia non esse coactiva, id dicunt ex praedictio scholae Kantianae et implicite supponentes ordinem iuridicum non pertinere ad ordinem moralem.

ARTICULUS V.

DE DIVISIONE IURIS ET OFFICIÏ.

§ I. DE DIVISIONE IURIS PRAECEPTIVI.

(Meyer, Institut. iuris nat. I, n. 569; Moralphil. I 534.)

244. Ius *praeceptivum*, prout scl. significat legem, dividitur eodem modo ut lex (n. 151). Praeterea hic notanda divisio iuris:

1. in ius *publicum* et *privatum*. Nomine iuris *publici* intelleguntur leges, quibus relatio inter subditos et totam societatem perfectam vel auctoritatem publicam ordinatur, et quae pro fine immediato habent bonum societatis quae talis. Ius *privatum* comprehendit leges, quae ordinant relationes civium inter se et immediate bonum individuorum spectant. Ius publicum subdividitur in ecclesiasticum et civile. Ius internationale partim publicum est, partim privatum;

2. in *ius strictum* et *ius aequum* (aequum et bonum). Legislator humanus legem in universali fert nec omnes casus particulares praevidet. Hinc contingere potest, ut in aliquo casu particulari propter speciales circumstantias lex scripta secundum rigorem verborum accepta nec iustitiae naturali

nec intentioni legislatoris respondeat. Ius igitur *strictum* est lex scripta secundum rigorem verborum intellecta; ius vero *aequum* est lex scripta praetermisso rigore verborum secundum exigentiam iustitiae naturalis et intentionem legislatoris moderata vel correctata. Propterea *Aristoteles* (Eth. l. 5, c. 10) aequum vocat iuris legitimi correctionem. Iuri aequo correspondet virtus aequitatis (n. 144);

245. 3. in ius *consuetudinis* et ius *scriptum*. Ius scriptum vocatur quaelibet lex scripta. Ius consuetudinis definitur *ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex*. Distinguenda est consuetudo *facti*, quae solum est frequentia libere operandi eodem modo, et consuetudo *iuris*, de qua valet definitio modo tradita. Consuetudo iuris oritur ex consuetudine facti, si haec posterior est a) *rationabilis*, i. e. legi naturali non repugnans et bono communi utilis, b) *diuturna*, et c) *communis*, i. e. a maiore seu potiore parte communitatis introducta, et quidem cum voluntate se obligandi. Vim obligandi consuetudo accipit ex consensu vel legali (i. e. lege universali expresso) vel tacito legislatoris (*S. Thom.* 1, 2, q. 97, a. 3 ad 3).

Consuetudo non solum legem constituere, sed etiam abrogare potest. Ut consuetudo legem abroget, non requiritur, ut sit bono communi utilis, sed solum ne ei sit nociva. Plus ergo requiritur, ut consuetudo legem constituat, quam ut obroget;

246. 4. in ius *naturale, gentium, civile*, quam tamen divisionem alii aliter intellegunt. Posteriores scholastici (a fine saeculi XVI) nomine iuris gentium intellegunt eas leges, quae sunt adeo propinquae legi naturali et commodae naturae rationali, ut omnes fere gentes in iis convenerint, quamvis eadem non sola ratione naturali, sed praecipue consuetudine gentium introductae sint. Leges, quae vi solius legis naturalis obligant, vocant ius naturae, eas vero, quae sunt a potestate civili introductae, ius civile. — Aliter S. Thomas post Aristotelem et iurisperitos romanos.

THESIS XLII.

247. S. Thomas nomine iuris gentium intellegit eas leges positivas, quae continent conclusiones necessarias ex lege naturali.

(Moralphil. I 539.)

St. Q. Leges positivae, ut supra (n. 188) dictum est, derivantur ex lege naturali, sive per conclusionem sive per determinationem. Priores leges positivae vim obligandi habent non solum a voluntate libera legislatoris, sed etiam a lege naturali. Posteriores vero solum obligant vi liberae voluntatis legislatoris. Priores sunt per se apud omnes populos eadem, sic v. g. omnes gentes prohibent et puniunt homicidium, furtum etc. Iam asserimus ex mente S. Thomae ius gentium esse *eam partem legum positivarum*, quae per modum *conclusionis* necessariae ex lege naturali derivatur; reliquam vero partem legum positivarum, quae per determinationem ex lege naturali derivatur, comprehendit S. Doctor nomine iuris civilis.

248. **Prob. 1.** ex I, 2, q. 95, a. 4, ubi S. Thomas explicite docet: 1) ius gentium pertinere ad *leges positivas humanas*. Quae enim de divisione legis *humanae* et conceptis verbis affirmat: «Est de ratione *legis humanae*, quod sit derivata a lege naturae, . . . et secundum hoc dividitur *ius positivum* in *ius gentium* et *ius civile*.»

2) Iam quaeritur, quaenam pars legum positivarum humanarum constituat ius gentium? Resp. S. Doctor: «Ad ius gentium pertinent ea, *quae derivantur ex lege naturae sicut conclusiones ex principiis*, ut iustae emptiones et venditiones et alia huiusmodi, sine quibus homines ad invicem convivere non possunt, quod est de lege naturae» (ib. q. 95, a. 4).

Ex verbis «sine quibus homines convivere non possunt» colligitur S. Thomam loqui de conclusionibus necessariis ex lege naturae. Ceterum omnes conclusiones proprie dictae ex doctrina S. Thomae sunt necessariae. «Praemissis enim existentibus, necesse est conclusionem esse, et ideo necesse est, quod, quidquid ex iusto naturali sequitur quasi conclusio, sit iustum naturale» (In V Eth. l. 12). Denique S. Thomas

refert ad ius gentium principia, quae evidenter in iure naturali continentur, v. g. pacta esse servanda (In V Eth. l. 12), non esse furandum (ib.), non esse occidendum (I, 2, q. 95, a. 2).

Prob. 2. ex l. 12 in V Eth., ubi S. Doctor cum Aristotele distinguit duplex *iustum naturale*: aliud, quod consequitur naturam hominis, prout est ei cum brutis communis, aliud, quod consequitur eandem naturam, prout est ei propria, seu prout discernit turpe et honestum. Dein pergit: «Illud ius, quod consequitur propriam inclinationem naturae humanae, scl. ut homo est animal rationale, vocant iuristae *ius gentium*, quia eo omnes gentes utuntur, sicut: quod pacta sint servanda et quod legati sint apud hostes tuti et alia huiusmodi. *Utrumque autem horum comprehenditur sub iusto naturali*, prout hic a Philosopho accipitur». Ius gentium ergo est ius, quo gentes utuntur (positivum), sed quod (quoad materiam) pertinet ad iustum naturale.

Eadem doctrina redit in 2, 2, q. 57, a. 2, et In 4, dist. 33, q. 1, a. 1 ad 4. Posteriore loco ait: «Strictissimo modo accipiendo *ius naturale*, illa, quae ad homines tantum pertinent, etsi sint de dictamine naturalis rationis, non dicuntur esse de iure naturali, sed illa tantum, quae naturalis ratio dictat de his, quae sunt homini aliisque communia. Et sic datur ista definitio scl.: ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit.»

Prob. 3. S. Thomas vocem iuris duplici sensu potissimum usurpat: a) ut significat legem; cf. I, 2, q. 95, a. 4 (vide arg. 1) et In 4, dist. 33, q. 1, a. 1; b) ut significat *iustum* seu obiectum formale quod iustitiae: 2, 2, q. 57, a. 1. Porro quando agit de iure, ut significat legem, ius gentium semper revocat ad *ius positivum*; quando vero agit de iure, ut significat iustum, ius gentium semper trahit ad *ius naturale*. Ergo ex mente S. Doctoris ius gentium sunt leges positivae, quae habent pro obiecto ea, quae sunt ex natura sua iusta vel iniusta, seu quae per modum conclusionis derivantur ex principiis universalibus legis naturalis. Leges enim positivae non iniungunt universalia principia, sed determinatas actiones vel omissiones.

249. Confirm. 4 ex auctoritate Aristotelis et iurisperitorum romanorum, ad quos S. Thomas diserte provocat. Aristoteles (V Eth. 7) distinguit duplex ius politicum, i. e. in civitate vigens: aliud est iustum politicum naturale (*δίκαιον πολιτικὸν φυσικόν*), aliud iustum politicum legale (*δίκαιον πολιτικὸν νομικόν*). Utrumque in civitate agnitum et lege positum est, sed iustum legale solum viget, quia lege positum est, iustum vero naturale iam natura sua iustum est. Et hoc iustum est ius gentium.

Eadem doctrina apud iurisperitos romanos recurrit. Ita v. g. *Gaius* (Instit. I, § 1). «Omnes populi», inquit, . . . «partim suo proprio, partim communi omnium hominum iure utuntur; nam quod quisque populus ipse sibi ius constituit, id ipsius proprium est vocaturque *ius civile* (*δίκαιον νομικόν* Aristotelis) quasi proprium civitatis; quod vero *naturalis ratio inter omnes homines constituit*, id apud omnes populos peraeque custoditur vocaturque *ius gentium*, quasi quo iure omnes utuntur. Populus itaque romanus partim suo proprio, partim communi omnium hominum iure utitur». Consentit *Cicero* (De offic. l. 3, c. 17).

§ 2. DE DIVISIONE IURIS DOMINATIVI.

(*Laymann*, Theol. mor. l. 3, tract. 1, c. 5; *Moralphil.* I 549.)

250. Ius, si accipitur pro facultate morali, dividitur:

I. in ius *perfectum* et *imperfectum*, prout est coactivum vel non;

251. II. in ius (dominium) *iurisdictionis* et ius *proprietas* sensu lato (iustitiae commutativae). Ius *iurisdictionis* est ius alios praecipiendo, vetando etc. dirigendi, sive in eorum bonum proprium sive in bonum commune. Ius vero *proprietas* sensu lato est ius aliquid agendi vel exigendi in suam propriam utilitatem.

252. III. Ius proprietas lato sensu dividitur:

I. ratione *obiecti* a) in ius, quod spectat *ad personas* (v. g. ius matrimoniale mutuum inter coniuges), et ius, quod spectat *ad bona* vel res, quae immediate valorem pecunia

mensurabilem habent; b) *in ius in re* et *ius ad rem*. Ius ad rem habet sibi obligatam et devinctam non *ipsam rem*, sed solum *personam*, a qua quis potest rem sibi postulare; ius vero in re immediate sibi subiectam et obligatam habet rem, ita ut eam ubique sibi vindicare ut suam possit. Fac aliquem promisisse se tibi aliquando donaturum domum suam. Iam habes ius ad rem, sed nondum ius in re; peracta autem donatione hoc ius ad rem transit in ius in re, vi cuius domus sensu proprio *tua* fit;

2. ratione *subiecti* in ius *personale* et ius *reale*, prout nimirum alicui personae directe et per se aut quasi indirecte ratione alicuius rei competit, ut v. g. ius patronatus alicui fundo inhaerens;

3. ratione *conexionis* cum subiecto in ius *alienabile* et *inalienabile*, prout homo illud ius a se abdicare potest vel secus. Utrum aliquod ius sit alienabile necne, ex eius necessitate ad essentialia hominis officia implenda diiudicandum est;

4. ratione *tituli* in ius *comatum* (congenitum, originarium) et ius *adventicium* (acquisitum, hypotheticum), prout nimirum homini competit, vel vi ipsius existentiae vel vi alicuius facti ab ipsa existentia diversi.

5. ratione *causae proximae*, a qua procedit a) in *ius scriptum* et *ius consuetudinis*, prout in lege scripta vel in iusta consuetudine fundatur. Haec tamen divisio non est adaequata, quia sunt iura, quae neque in lege scripta neque in consuetudine, sed in voluntate Dei vel hominis viva voce expressa fundantur; b) in ius *naturale* et *positivum*; illud alicui competit lege vel concessu naturae, hoc lege positiva vel voluntate libera Dei vel hominum (cf. *Lessius*, De iustit. et iure c. 2, dub. 2, n. 10). Ius positivum subdividitur in divinum et humanum. Ius *naturale* fundatur in ipsa rei natura et saltem iisdem manentibus circumstantiis est aliquo modo a voluntate libera independens, v. g. potestas mariti in uxorem, parentum in filios, superioris civilis in subditos, ius hominis in vitam et membra etc. Ius vero positivum utpote fundatum in libera voluntate etiam iisdem manentibus circumstantiis ab iis iterum tolli vel mutari potest, a quibus fuit constitutum.

Nota. Aliqui recentiores auctores existimant nomen iuris positivi restringendum esse ad illud ius, quod in lege civili et in libera Dei voluntate fundatur; reliqua iura, quae fundantur in libera hominum voluntate independenter a lege civili, dicenda esse iura naturalia (mediate vel hypothetice). Sed quamvis haec quaestio non sit magni momenti et potius vocem quam rem spectet, tamen non placet haec opinio. Nam a) recedit a modo loquendi, quem plerique theologi tenuerunt post Aristotelem (Eth. I. 5, c. 7) et S. Thomam (2, 2, q. 57, a. 2). b) Si solum ea iura vocanda sunt positiva, quae in lege positiva fundantur, nullum datur ius positivum inter diversas nationes. Nam non datur lex positiva inter gentes, sed omnia pactis inter eas regulantur. Ergo ius, quod imperium Germanicum nunc habet in Kiautschou in regno Sinensi, dicendum esset ius naturale. c) Supponit haec opinio contractus non esse proprie causas iurium, quae ex illis oriuntur, sed solum condicionem sine qua non; quod falsum videtur. Si aliquis ab alio sibi domum conducit vel ius emit transeundi per agrum, voluntas contrahentium est *causa* proxima huius iuris, ideo quilibet, interrogatus cur ius in aliquam rem habeat, statim respondet, *quia* eam emi vel dono accepi etc. (cf. n. 192).

253. IV. *Ius* in re dividi solet in ius in re perfectum seu *dominium perfectum* et ius in re imperfectum seu *dominium imperfectum*. *Dominium perfectum* est *ius in re extendens se ad omnem eius usum, nisi per accidens lege prohibeatur*. *Dominium imperfectum* est ius in re imperfectum.

Iuris in re *imperfecti* plures species distinguuntur. Potest scilicet quis habere:

1. *ius disponendi de rei substantia* (*dominium directum*), i. e. ius rem immutandi vel alienandi salvo tamen iure usus et fructus, quamdiu id penes alium fuerit;

2. *ius utendi*, i. e. rem salvis eius substantia et fructibus ad suam utilitatem applicandi, v. g. utendi equo per certum tempus;

3. *ius re fruendi*, i. e. percipiendi ut proprios fructus; ius fruendi plerumque cum iure utendi coniunctum est et hoc sensu simul *dominium utile* (usum-fructum) constituit;

4. *ius servitutis* seu ius alicui rei adhaerens accipiendi aliquod commodum a re aliena. Haec est servitus *realis*. Alii loquuntur etiam de servitute personali, i. e. de iure, quod

alicui *personae* inhaeret, percipiendi commodum ex re aliena. Sed haec servitus a iure re utendi vel fruendi non distinguitur;

5. *ius pignoris* (hypothecae) seu ius rem alienam pro solutione alicuius debiti sumendi vel vendendi.

Iura sub n. 2—5 enumerata vocantur iura *in re aliena*. Solus ille, qui vel dominium perfectum vel saltem dominium directum habet, vocatur simpliciter dominus seu proprietarius;

254. 6. *ius rem possidendi*. *Possessio* est rei detentio cum voluntate eam exclusive habendi; estque:

a) *physica* vel *moralis* seu intellectualis, prout fit vel corpore et animo vel animo solo aliunde sufficienter declarato, ut res possidetur a domino absente;

b) *possessio iuris* vel *facti*, prout detentio fit vel cum titulo iuris vel absque eo vel saltem ab eo praescinditur;

c) *possessio bonae, malae* vel *dubiae* fidei, prout quis rem detentam aut suam aut alienam existimat aut de iustitia possessionis dubitat.

§ 3. DE OFFICIORUM DIVISIONE ET COLLISIONE.

(S. Thom. 2, 2, q. 26. *Liberatore*, Institut. Ethicae 123. *Meyer*, Institut. iur. nat. I, n. 594. *Potters*, Compendium philos. mor. n. 453 sqq.)

255. Iuri correspondet *officium*; ideo hoc loco de officio aliqua addenda sunt.

Officium in abstracto significat obligationem ad aliquid, de qua iam supra (n. 158 sqq) disputavimus. *Officium in concreto* significat actionem vel omissionem, ad quam quis obligatur, et hoc sensu hic de officio loquimur.

256. I. Officia sicut iura *dividuntur* in officia connata et adventicia, naturalia et positiva. Praeterea notanda est divisio officiorum

1. ratione *termini* in officia erga *Deum, proximum, se ipsum*. Officia hominis erga *entia irrationalia* sunt nulla. Nam officium habere erga aliquem significat alicui obstrictum seu debitorem esse. Atqui repugnat hominem alicui rei obstrictum esse, quae tota ordinatur ut medium in utilitatem hominis, ita ut hic possit eam ad quemlibet usum adhibere,

ad quem apta est. *Ergo* . . . — Praeterea sibi obstrictos habere alios supponit aliquam proportionem inter eum, qui officio obstrictus est, et eum, erga quem obstrictus est. Est enim quidam quasi favor, qui in eo, cui exhibetur, supponit quandam dignitatem similem ei, a quo exhibetur. *Atqui* talis proportio nulla est inter hominem et bruta. Brutum enim est merum medium et instrumentum pro homine et propter defectum rationis nullius commercii spiritualis cum homine capax;

257. 2. ratione respectus ad ordinem iuridicum in officia *iuridica* et *non iuridica* (*mere ethica*). Haec divisio non coincidit cum divisione officiorum in *officia coactioni obnoxia* et *coactioni non obnoxia*. Nam omnia officia coactioni obnoxia sunt iuridica, sed non viceversa; sic v. g. officia iustitiae distributivae recte vocantur iuridica, sed non sunt coactioni obnoxia. Item officium de alio non temere iudicandi est officium iuridicum, sed coactioni non obnoxium.

Iuridica generatim sunt omnia officia iustitiae; strictissimo tamen sensu sola officia iustitiae commutativae hoc nomine insiuntur. Reliqua officia non sunt iuridica. Non iuridica sunt v. g. omnia officia hominis erga se ipsum. Iustitia enim semper est ad alterum. Praeterea etiam officia liberalitatis, veracitatis, gratitudinis etc. non sunt iuridica.

258. II. *De collisione officiorum*. Collisio officiorum consistit in conflictu duorum officiorum, quibus simul satisfieri nequeat. Cum autem omne officium ultimatum a voluntate divina derivetur et Deus non possit simul ad duo opposita obligare, patet hunc conflictum esse mere apparentem. Praeterea numquam officia negativa cum negativis, sed solum affirmativa inter se et cum negativis collidere possunt. Iam in conflictu officiorum sequentes regulae sunt observandae:

1. *Lex* nobilior et fortior et bono communi magis necessaria praevallet; hinc ceteris paribus officia naturalia positivis, negativa affirmativis, universalibus particularibus, officia iuridica officiis bonitatis anteposenda. 2. Officia, quae circa *materiam* nobiliorem, magis necessariam et universalem versantur, ceteris per se sunt praeferenda. Ideo officia circa animam

officiis circa corpus, et inter haec officia, quae ad vitam et vitae statum pertinent, iis, quae solam commoditatem spectant, praecedunt. 3. Attendendae sunt *personae*, erga quas nobis officia sunt. Officia erga Deum per se officiis erga homines, officia item erga personas nobis magis coniunctas, ut v. g. parentes, officiis erga alios praeferenda sunt (*S. Thom.* 2, 2, q. 26).

ARTICULUS VI.

DE SUBIECTO IURIS.

(*de Lugo*, De iure et iustitia disp. 3, sect. 1. Moralphil. I 557.)

259. In iure distinximus (n. 229) subiectum, fundamentum, terminum, materiam. Titulum iuris iam supra, agentes de notione iuris, sufficienter explicavimus. De termino autem fere eadem valent ac de subiecto iuris; et quia de obiecto iuris in II. parte agendum est, restat, ut in hoc articulo de subiecto dicamus.

260. Ex notione iuris et dominii sequitur *Deo O. M. competere dominium perfectissimum* in omnes creaturas, et quidem dominium tum proprietatis tum iurisdictionis (cf. *Lessius*, De divin. perfect. l. 10, c. 5). Omnes scl. creaturae intimam illam habent connexionem cum Deo, dependentiam ab eo, ordinationem in eundem. *Ex ipso* enim ut a causa creante sunt omnia, *per ipsum* tamquam per causam conservantem et concurrentem sunt omnia, omnia denique sunt *in ipsum* tamquam in ultimum finem, ita ut totae in eius gloriam ordinentur. Porro haec relatio dependentiae et subiectionis ex parte creaturae ideoque etiam Dei dominium est absolutum, essenziale, inalienabile, universale, ad omnia se extendens, quae creatura est et habet. Praeterea:

THESIS XLIII.

261. Omne et solum ens rationale subiectum iuris esse potest.

PARS I. Omne ens rationale subiectum iuris esse potest.

Hominem rationis usu praeditum subiectum iurium esse apud omnes in confesso est. Sed quaestio est de infantibus

et amentibus, qui rationis usu carent proindeque inviti esse et iniuriam pati posse non videntur. Affirmamus autem hos quoque iuris esse capaces.

Prob. 1. Fundamentum et titulus iuris est potentia voluntatis, qua quis possit de re ut sua disponere, non autem usus huius potentiae. *Atqui* potentiam etiam infantes et amentes habent. *Ergo* . . .

Prob. mai. Si actualis volitio ad possessionem iuris requireretur, neque ebrii neque dormientes ius haberent. Sufficient ergo ad possessionem iuris, ut quis possit esse invitus radicaliter et interpretative; id quod etiam de infantibus et amentibus valet.

Prob. 2. Iustitia exigit, ut cuique suum tribuatur. *Atqui* etiam infantes et amentes habent multa vere sua, i. e. cum ipsis conexas et in eorum utilitatem ordinata. *Ergo* ex iustitia haec illis servari debent ideoque habent ius. Quod autem amentes actu non possint uti libere his rebus, non obstat; hoc enim est per accidens. «Id quod cadit sub legis determinatione, iudicatur secundum id, quod communiter accidit, et non secundum id, quod in casu aliquo potest accidere» (*S. Thom. 2, 2, q. 154, a. 2*). Infantes vero a Deo ad hoc ordinati sunt, ut ad plenum usum rationis perveniant et libere rebus suis uti possint.

262. PARS II. Solum ens rationale est etc.

Prob. 1. ex notione iuris ut facultatis moralis, quae a lege procedit et soli enti rationali concedi potest.

Prob. 2. Non potest habere ius nisi qui capax est iniuriae patiendae. *Atqui* entia irrationalia iniuriam pati nequeunt, quia non cognoscunt ius ideoque non possunt esse invita seu velle retinere ius suum. *Ergo* . . .

Prob. 3. Idem quoque patet ex fine iuris, qui est tueri libertatem circa res suas.

Prob. 4. Nulla creatura habet iura sine officiis, quia iura dantur, ut quis possit satisfacere officiis suis. *Atqui* bruta non possunt habere officia. *Ergo* neque ius.

263. Coroll. Ergo vivisectio per se illicita non est (cf. *Moralphil. I 564*).

Prob. Homini quilibet usus brutorum utilis licitus est, per quem nullum officium erga Deum, proximum aut se ipsum violat. *Atqui* vivisectio potest esse usus brutorum utilis nec violat aliquod ex praedictis officiis. *Ergo* . . .

Prob. mai. Homo enim nulla habet officia erga bruta (n. 256). Haec ei a Deo data sunt ut mera media, quae nullum ius habent, sed eius dominio plene subiciuntur, ita ut iis quolibet modo sibi utili uti possit, quamdiu per talem usum non violat aliquod officium praedictum.

Prob. min. 1. Vivisectio saepe utilis est ad incrementum variarum scientiarum, ex quibus magna commoda in societatem humanam oriri possunt, ut constat fere unanimi suffragio illorum, qui in hoc genere scientiarum maxime excellunt.

2. Per eam non violatur directum officium erga Deum, ut patet; nec officium erga proximum; supponitur enim vivisector experimentum facere in animali suo, ita ut iustitiam non violet; praeterea plerumque fiunt experimenta clam nemine praesente nisi qui adesse vult, ita ut neque de violatione caritatis aut alterius virtutis erga proximum sermo esse possit.

Neque denique per se violat officium erga se ipsum. Supponimus enim vivisectionem ita institui, ut animali non infligantur maiores dolores, quam ad experimentum opus est. Ex quo ulterius colligitur neque crudelitatis vivisectorem accusari posse. Crudelis enim erga animalia ille solus est, qui sine sufficiente causa vel ultra limites necessitatis ea dolore afficit (*S. Thom. I, 2, q. 102, a. 6 ad 8*).